

MARTIN DUFEK

Indián, který nemohl nalézt své indiánské jméno...

...a GUATEMALA

Věnováno mayskému poselství
k 21. prosinci 2012

KOLODRAKA

Indián, který nemohl nalézt své indiánské jméno...

...a GUATEMALA

Martin Dufek

*Věnováno mayskému poselství
k 21. prosinci 2012*

Kolodraka
2011

© Kolodraka 2011

Tisk Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r. o.

ISBN 978-80-260-0683-1

■ PÁR SLOV NA ÚVOD ■

Šel jsem ještě nedávno po světě s hlavou zakloněnou vzhůru a náhle jsem se propadl jednou nohou do pekla. Těsně předtím, než jsem začal psát tuto knížku. Jak jsem tam tak tou jednou nohou vězel, poslouchal jsem úpící hlasy dole. To bylo nářků, ale já si v ten moment uvědomil, že to jsou mé nářky a že jsem si to peklo stvořil sám tím, jak jsem nekoukal pod nohy. Přemýšlel jsem o tom dál a napadlo mne, že už jsem dlouho nehleděl ani nalevo, ani napravo, natož abych se ohlédl za sebe. Hnal jsem se pouze za vzdalující se hvězdou uznání tam nahore v ještě neuchopitelnějším nebi dnešního rychlobytí. Vyprostil jsem nohu, opatrně vykročil dál od té díry sálající žárem zmaru a ona během okamžiku zmizela. Došel jsem do lesa. Ohnutý před větvemi jsem na vyšlapané pěšině na poslední chvíli spatřil strnulou ještěrku, tak jsem ji překročil. Vlevo z vysoké trávy polekaně vyskočila srnka, vpravo našťavaně vzlétlo z balvanu velké káně. Jen tři vteřiny z přírody, do které jsem dříve velice rád chodil odpočívat, mi připomněly, že jsem od ní zběhl. Náhle koukám, proti mně poskakuje po lesní stezce zajíc, div do mne nevrází. Na poslední chvíli se v panice otočí a dá se na zběsilý úprk někam šikmo ode mne. Ulevilo se mi. I příroda může mít hlavu v oblacích. Otočím se zpátky, protože odtud zazněla hudba. Tichounce, ale poznal jsem, že jsou to písně, které jsem kdysi dávno složil. Jejich slova byla o tom, jak nežít mimo tenhle svět. A já začínám chápat, že i přes to, co jsem v nich zpíval, jsem opustil věci, které jsem miloval. Proč? Vše do sebe náhle zapadá. Už to dostává jasné obrysy. Pokud se někdo nechá ovlivnit čímkoliv, ztrácí svůj svět. Vlastně ten někdo tím, že opouští to, co měl rád, způsobí, že to, co ho dělalo šťastným, opouští jeho.

Po tomto zážitku se chci vrátit na původní cestu, ze které jsem před prchavými roky sešel. Neuvěřitelné, jak nám protéká čas mezi prsty. A proto jsem se v této knize o divoké Guatemala

a hloubavých mayských proroctvích rozhodl vyprávět i o někom, komu jsem se již z části podobal a komu bych se chtěl v tomto pomíjivém životě podobat ještě daleko víc. A určitě se ke mně vrátí i mé dřívější každodenní konstatování: Na co sáhnu, to se mi daří! A už aby tu bylo, být jednou nohou v pekle, nestojí za oschlou kukuřičnou placku!

Martin Dufek

Knižní a hudební nakladatelství KolodraKa

■ 1 ■

Mizející leguán

Jedenáctiletý Miguel Xón Tecumfel funěl námahou i vzteky, když se s ještě ne pětiletou Micaelou Paulinou Ren zavěšnou v pestrobarevném šátku na zádech vláčel do horského svahu. Stoupali do vesničky Tzununá podél klokotavé horské říčky odvážně seskakující omlétými kaskádami za nimi dolů k jezeru Atitlán. Malý Guatemalec, který na rozdíl od svých ježatých vrstevníků nosil dlouhé vlasy sepnuté do ohonu, nezapřel ani na okamžik tlesknutí to, že patří k *indigenas* a má mayský původ.

„Jak můžou bejt tak pitomí? Místo aby se aspoň trochu obraceli k našim nezapomenutelným předkům, napodobují ty bílý *ladinos*, kteří o nás rozhodují jako o věcech!“ přemítal. „My se za to, že jsme indiáni, nestydíme. Že jo?“ řekl k malé Micaele, která ve svém věku netušila, o čem mluví, a nehodlala se probrat z příjemného podřimování na jeho rameni. Opět se mu promítla před očima zesměšňující situace, kterou zažili na *juego de pelota*, hřišti vedle malého přístavu, kde chtěli strávit spolu s ostatními dětmi z vesnice dopoledne. Nakrátko ostříhaní snědí kluci tam naháněli míč a vykřikovali jeden přes druhého, kdo je jakým světoznámým hráčem dvou slavných španělských fotbalových klubů REAL Madrid a FC Barcelona. Náhle se někomu odrazil přihrávaný míč od nastavené nohy a dokutáel se k Miguelovi.

„Přihraj,“ zavolal na něj Fernando, ten co nezpracoval přihrávku. Miguel fotbal nikdy nehrál a s břemenem na zádech nebyl z nejpohyblivějších. Odkopl balón tak nešikovně, že ho dostal kluk hrající proti Fernandovi a ten se zachmuřil.

„Stopněte to!“ hýknul, stoupl si s rukama v bok, jako by chtěl Miguelovi vynadat. Pak se mu ale objevil na tváři úšklebek „Kluci, dám vám hádanku: Má to dvě křivý nohy, jednoho malého

pind'oura, čtyři ruce a dvě hlavy. Co to je?“ oslovil Fernando spoluhráče i protihráče.

„Přece Migmik!“ „Jó Migmik!“ „Náčelník Hrbatý leguán!“ „Náš slavnej výtvor přírody Migmik!“ začali se všichni se smíchem překřikovat a napodobovat, jak nosí Miguel malou Micaelu na zádech. Tuhle přezdívku a hanlivá parafrázovaná indiánská jména ušitá na míru nerozlučné dvojici malých indiánských dětí tu už znal kde kdo. Miguel těmto škodolibostem sám nevědomky napomáhal. Tuze rád každému, kdo byl ochoten poslouchat, převyprávěl, co mu doma vykládala jeho babička o mayské historii. A s největším entuziasmem mluvil o původních indiánských jménech slavných vládců mnohých mayských městských států a také o tom, jak tato jména zrcadlila jejich schopnosti.

„Kdyby vám tak chtěl *Chac*, mayský Bůh deště, ten váš pitomej fotbal překazit!“ odsekl Miguel Fernandovi i všem ostatním, i když většina posměváčků vůbec nevěděla, o kom vlastně mluví.

Teď se ale Miguel s obavami podíval na těžký šedý mrak, který se nad nimi přehoupl přes vrcholky hor, po jejichž svahu stoupali k vesnici. Od malička pozoroval, že má skvělý odhad na to, co se v blízké době stane. Byl hodně vnímavý a citlivý ke všemu, co bylo spojeno s přírodou, ve které víceméně vyrůstal, a netušil proč.

„Sss!“ ozvalo se mu výhružně v hlavě vteřinu před tím, co před sebou spatřil metrového hada, kterému čouhalo z tlamy několik pírek z ptáka, na němž před chvílí hodoval. Miguel o krok couvnul a trpělivě počkal, až plaz s vyboulenou duhově se lesknoucí kůží za krkem zmizí mezi omletými kameny z řeky.

„*Quetzalcoatl*, Opeřenej had,“ řekl klimbající dívence, když se mu vybavilo vyprávění babičky o mayských bozích, „asi nám chce říct, ať se na ně vykašlem a soustředíme se na jiný věci.“ Náhle se mu roztáhla ústa do širokého úsměvu. „Už vím, Micaelo, jak se jim pomstíme,“ prohlásil. Ústrků za svůj krátký život zažil dost a měl svůj způsob obrany. „Jsem přece budoucí náčelník Mizející leguán, žádnéj hrbatej výtvor přírody, a tohle je můj velkej boj.“ Vtom začalo hustě pršet.

Miguel se narodil v roce 1980 v Santiagu Atitlán v rodině chudých, ale o to pobožnějších rodičů. Víra v to, že jim nehmátný Bůh, kterého sem dovezli španělští misionáři, nějak pomůže, se jim ale krutě nevyplatila. Patřili ke stovkám farníků amerického kazatele, otce Stanleyho Rothera, který zde vedl farnost v letech 1968 až 1981. Zdejší tzutujilští Mayové jej milovali, neboť otec Rother byl zaníceným ochráncem svých farníků i v době, kdy se dle jeho slov „potřesení rukou s indiánem považovalo za politický zločin“. Diktátorský prezident García mu dal nálepku komunisty, čímž ho v podstatě odsoudil k trestu smrti, a taky nedlouho poté Rothera a většinu jeho farníků zavraždilo paramilitantní komando smrti. Miguelovi rodiče byli bohužel mezi nimi a o ročního Miguela se začala starat babička žijící na druhé straně jezera ve vesnici Tzununá. Už byla několik let vdovou a žila sama, tak vnukovi věnovala veškerou lásku, která v ní ještě zbyla. Po letech malému Miguelovi vysvětlila, co se stalo s jeho rodiči a ukázala mu i starobylý barokní katolický kostel v Santiagu Atitlán, kde i přesto, že jej třináct let vedl bílý křesťanský kazatel, stále stojí mohutný vyřezávaný oltář ve tvaru sopky s křížem na vrcholu pocházející z doby, kdy kostel řídili sami Mayové, takzvaná *cofradía*. Ten kříž totiž není připomenutím Krista, symbolizuje mayský strom života.

„Tělo mrtvého otce Rothera bylo tehdy převezeno do jeho rodný Oklahomy,“ vyprávěla vnukovi, „ale jeho srdce je pohřbeno pod podlahou kostela.“ Malému chlapci to smutek z duše nevyhnilo, ale protože mu babička, bývalá učitelka, místní bylinkářka a porodní asistentka vyprávěla o zašlé slávě mayské říše i o jejím krutém zániku, pochopil, že není sám obětí mnohých krveprolití, která celá zdejší oblast po staletí zažívala. „Víš, Migueli, kdo nezná svou minulost, tak neví, kam směřovat v budoucnu. Místo aby šel dopředu, klidně se může vracet k něčemu špatnému, co už jednou bolestně poukázalo na to, že jde o cestu do zatracení. Jeden lidskej život je na pochopení podstatnejch zákonitostí světa většinou krátkej, tak je potřeba využívat zkušenosti těch, co tu byli před námi. Navíc kdo nezná své předky, těžko nemůže pořádně vychovat své potomky, protože

ve dvaceti, ve třiceti letech, kdy je rodič, ví o životě jen polovinu,“ řekla mu jednou.

Když bylo Miguelovi devět, utopil se v jezeře rybář z jejich sousedství a jeho žena se z toho pomátla. Babička Miguela, která o ni v nejhorších chvílích pečovala, tehdy přivedla její tříletou dcerku, protože vzdálení příbuzní, kteří si nemocnou vzali k sobě, neměli dostatek peněz na její výchovu a byli rádi, když jim nabídla, že se o ni bude starat.

„Migueli, tohle je Micaela Paulina Ren a bude bydlet s námi.“ sdělila mu. „Nedá se nic dělat, nemůžu ji nechat napospas osudu. Já a ty jí od teď budeme novou rodinou.“

Miguel, který po nelehkém dětství nebyl mezi místními dětmi nijak průrazný a žil si víceméně ve svém světě inspirovaném babiččinými vyprávěními o dávných slavných dobách Mayů, to přijal a začal vnímat novou malou spolubydlící jako sestru. A tak už to zůstalo. Teď byli na toulky přírodou dva a babička, která dále občas navštěvovala Micaelinu nemocnou mámu a starala se i o další potřebné v okolí, je mnohdy celý den neviděla.

„Chápeš to, prcku? Jak může bejt zdejší příroda tak nádherná a moudrá přes to všechno, co se tady v minulosti stalo,“ říkával Micaele v obměnách, když pozorovali chování zvířat. Jednou při západu slunce, když už hodnou chvíli seděli na hřebenu hory a hleděli na pozlacené jezero, strážené mocnými kužely sopek San Pedro, Atitlán a Tolimán, rozvinul Miguel svou myšlenku dál: „Veškerý zvířata tady žijou podle neměnicích se zákonů a lidi se chovají jako...“ chvíli se zamyslel, k čemu je přirovnat, „... jako lidi.“ On i jeho malá chráněnka se stávali přírodou a příroda se s nimi dělila o univerzální vědění, aniž si to uvědomovali. „Víš, holka, nechci žít bez babičky a sousedů a tak, ale chci se naučit všem zmizet, když se začnou chovat jako paka. Proto se ze mě stane, jak jsem ti říkal, náčelník Mizející leguán,“ řekl odhodlaně a zvedl Micaelu i s barevným šátkem na ramena, protože začalo být chladno.

Den po incidentu na hřišti seděl Miguel v poslední lavici u okna bez skla ve škole v San Marcos la Laguna, kam chodil pěš-

ky z Tzununá. Potutelně se usmíval. Jeho spolužáci, mezi nimiž byli všichni ti samozvaní slavní fotbalisté madridského a barcelonského fotbalového klubu, se právě vrátili z oblíbené hodiny tělocviku a lili do sebe jednu sklenici vody za druhou. Velká skleněná karafa stála na stolku u dveří. Pak zazvonilo a do třídy vstoupil učitel.

„A sakra!“ syknul Miguel, když si i učitel nalil sklenici a postavil ji na stůl nahrazující katedru...

„Co to má znamenat?“ křičel na něj o dvě hodiny později rozelený pedagog v místnosti určené dojíždějícím učitelům. „Co ti kluci provedli, že ses jim rozhod vyčistit střeva? A co já?“

„To nebylo určený vám. Ještě nikdy jsem vás neviděl, že byste pil ve třídě vodu,“ bránil se zvadlý budoucí náčelník Mizející leguán. Takové téměř mýtické schopnosti měl mít a teď si zoufal, že jeho indiánské jméno jaksi nefunguje.

„Kolikrát si myslíš, že mi bude pickup po cestě zastavovat?“ hřímal učitel, který byl i při této výchovné lekci nucen odskočit si na frekventovaný školní záchod. Dojížděl sem na výuku jazyků z půl hodiny vzdáleného San Marcos la Laguna a čekal ho neveselý návrat domů. Náhle a bez varování stříhnul budoucímu Mizejícímu leguánovi takový pohlavek, že ho rychle vrátil z rozjímání do reality. „Ty drzoune, ty se tomu budeš ještě usmívat!“

Miguel, ač tušil kruté následky, si v době, kdy učitel seděl na toaletě, slastně vybavoval protáhlé bledé obličejce Fernanda a ostatních kopálistů. Vzal své babičce z jejích bylinkářských zásob silně projímavou léčivku, vyvařil ji, když byla na besedě u sousedů, a vývar nepozorovaně nalil do karafy pitné vody ve třídě. Zas tak nepozorovaně to ale nebylo. Viděla ho spolužačka, a přestože se sama nenapila, pomstyctivě ho práskla učitelí po dojemných třídních scénách s bolením břicha a úprky na záchod. Ten byl ale v klučičí umývárce jen jeden, což umývárce způsobilo, že musela být sama umyta.

„Já se moc vmlouvám a už to nikdy neudělám. A kdykoliv budete potřebovat, tak vám moje babička udělá zadarmo čaje na jakékoliv potíže. A můžu pro vás ulovit i nějaký ryby a ptá-

ky a donýst vám jejich vejce. A...“ Těch „A...“ bylo ještě několik, ale nepomohla. Když pak s kýblem a hadrem uklízel v klučičí umývárně výsledek svého boje, své sladké pomsty, zoufal si víc než nad svým indiánským jménem. Měl vše vydrhnout tak, aby se prý dalo z umyvadel a dokonce i z podlahy a záchodové mísy jíst. A spolužáci, i když jim ještě nebylo nejlíp, se na něj přišli podívat.

„Musím změnit své indiánské jméno, Mizející leguán nefunguje!“ šeptal si v duchu, když se na sklonku dne vracel, jen z obavy před další odvetou, hustým porostem na horském svahu vysoko nad vesnicemi San Marcos a Tzununá. A noční tvorové, probuzení náhlým chladem po západu slunce, mu sborově doko-la zpívali dialektem guatemalské horské divočiny:

*Neztrácej hlavu ve stínech listí
nalezni odvahu v temnotě noci
můžeš být jedním z nás, to jsme si jistí
přijmout zdroj síly máš ve své moci...*

■ 2 ■

Guatemala City

Guatemala je v dávném překladu místních dialektů ‚Kraj le-sů‘, ale honosí se také soudobou přezdívkou ‚Země věčného jara‘. Žijí v ní *Mayové*, lidé stvoření podle jejich vlastní legendy z červené kukuřice, a ti se odlišně od celého světa dívají vpřed na rok 2012. Možná vědí trochu víc, protože slovo *maya* má různé významy, například ‚původ světa‘ nebo ‚univerzální uspořádání světa‘ či ‚svět iluzí‘. A význačné osobnosti nazývané *Maya* se vyskytují i v mnoha dalších světových kulturách...

Něco mi na začátku roku 2010 říkalo, že to je pro moji práci země zaslíbená, a tak jsem začal shánět informace. Zjistil jsem, že v uplynulých staletích přežili guatemalaští *Mayové* pád své velkolepé civilizace, ohýbali se pod krutou španělskou *conquistou* a přetrpěli i nejdelší novodobou občanskou válku ve střední Americe. Nezmysleli v propadlišti dějin jen proto, aby se dočkali 21. prosince roku 2012, naplánovaného konce svých kalendářů pojmenovaných *Tzolkin* a *Haab*? A to si představte, že jejich začátek je datován již na 13. srpna roku 3113 (některé zdroje uvádějí rok 3114) před naším letopočtem. Abych zjistil víc, vypravil jsem se do Guatemaly na sedm týdnů a studoval zmíněný indiánský národ *Mayů*, který již mnoho let před příchodem nás Slovanů na území České republiky vypočítal solární rok s roční odchylkou pouhých 23 vteřin, přičemž náš současný používaný gregoriánský kalendář počítá s roční chybou čtvrt dne. *Mayové* znali také přesnou dobu oběhů *Venuše* a dalších planet a mohl bych předložit obsáhlejší výčet jejich schopností.

Jak žijí *Mayové* ve své zemi dnes? Co si myslí o svém vlastním proroctví k roku 2012? Zažijeme na Zemi katastrofickou potopu způsobenou dopadem úlomku nějakého vesmírného tělesa do oceánu? Probuzení spících vulkánů kvůli zvýšené elektromag-

netické činnosti slunce? Nebo snad dokonce návrat bohů, kteří kdysi dávno vyspělou genetikou posunuli evoluci lidstva o tisíceletí kupředu? Či jen pouhou obrodu lidského smýšlení, kdy honbu za penězi nahradí smyslupnější hodnoty? To byly věci, které jsem chtěl zjistit.

Víte, viděl jsem pak v Guatemale fascinující plakát, který jsem nevyfotil, ale utkvěl mi v paměti. Je na něm malý indiánský kluk v džungli, držící v ruce obrovskou kudlanku nábožnou, a nad ním je napsáno: *Los pueblos indigenas no son parte del problema, son parte de la solución!* Znamená to: Národ Indiánů není částí problému, je částí jeho řešení! Přišlo mi, že se to vztahuje právě k mayskému poselství o konci světa. Indiáni určitě mají co říci k tomu, jakou z vyjmenovaných forem konce současného, ne zrovna ideálního, světa si vybereme. A o tom a současně o dnešní Guatemale je mé následující vyprávění.

Úplně na začátku bych měl říci, že můj kolega z Agentury Pohodáři Vráťa Kratochvíl, ač se do této země moc těšil, nakonec nemohl jet, protože se mu za poslední dva roky tak zhoršil zrak, že musel peníze ušetřené na cestu investovat do operace. Vždyť už chudák nosil na krku pověšené brýle na blízko, na dálku, možná i na výšku a šířku, což mi tehdy neprozradil, ale určitě to tak bylo. Do Guatemaly, kde je hmatatelná chudoba u velké části obyvatel, ale nemůžete jet sami. Musíte mít s sebou spolehlivého člověka, který vám při vaší práci ohlídá kameru, foťáky a audiotechniku potřebnou k přípravě pořadu o cestování, které s Vráťou v agentuře vyrábíme již od roku 1999. A protože si nikdo narychlo nemohl vzít v práci pár týdnů volna, tak mi na této cestě zpočátku pomohla moje žena Iveta, která trpí má životní dobrodružství už dvacet dva let, a pak starší dcera Dominika, která se rozhodla, že napíše při studiu na vysoké škole religionistiky bakalářkou práci o přístupu Mayů ke smrti a k posmrtnému životu. Obě věděly, že to nebude procházka růžovým sadem.

Na výpravu do země, která se ještě nedávno zmítala v občanské válce, jsem se trochu připravil. Zhlédl jsem pár DVD, pře-

četl něco odborné i dobrodružné literatury, jejímž ústředním tématem bylo poselství Mayů a Guatemala, a poté mně a Ivetě už nic nebránilo přistát 29. června 2010 na letišti Aurora v podvečerním Guatemala City.

„To jsem zvědavá, kde přespíme!“ konstatuje jízlivě Iveta, když vylézáme s bágly na zádech z letištní budovy do podmrčené metropole. Je na ní vidět vzrušení, které prožíváte v neznámých končinách, a zároveň únava z dlouhé cesty.

„Bud' v klidu, už tady na nás určitě čekají dohazovači ubytování. Je to jejich kšeft,“ odvětim a nedůvěřivě pozoruji čtyři policisty v černých uniformách s krátkými brokovnicemi, trefně nazvanými podle způsobu nabíjení pumpa. S ohledem na kusé informace o zdejší občanské válce působí ponuře a jsou skutečně dost zachmuření.

„Raději bych se snad už vracela domů,“ rýpla znovu Iveta, když zjistila, koho sleduji. „To nejsou ti dohazovači, že ne.“ Ale pak už se nám před obličejí objeví opálená ruka držící mapku s vyznačenou cestou k jednomu z hotelů. Je na ní i cena za ubytování.

„*Es demasiado caro*. To je moc drahé,“ říkám mizernou španělštinou chlapíkovi v kožené bundě, který ukazuje kamsi na parkoviště, kde prý má zaparkované auto. „*No tiene algo más barato?* Nemáte něco levnějšího?“ nenechám se odbýt. Nastává tradiční proces smlouvání a nakonec s nabízeným hotelem souhlasíme. Po cestě ještě zastavujeme u bankomatu, protože nemáme žádnou hotovost, a chvíli se učíme, jak se vybírají guatemalské *quetzaly*. Zdejší měna quetzal, která se ještě dělí na sto centávů *ciento centávos*, má pro jednoduchý přepočítání hodnotu zhruba 2,50 koruny.

Hotýlek, kde jsme strávili první noc, se jmenoval Casa Santorini a nacházel se ani ne deset minut pěšky od letiště (bližší informace najdete na www.hotelcasasantorini.com). Do postelí jsme vlezli již za stmívání, asi v sedm hodin večer místního času, abychom se vyrovnali se sedmihodinovým časovým posunem.

„Tady se, lvetko, vyspíš do růžova, protože v téhle zeměpisné šířce bývá tma přibližně jedenáct hodin,“ upokojil jsem ještě před usnutím manželku, která vypadala jako po noční směně. A jak jsem říkal, ráno jsme čile vyskočili, jako by žádný časový posun neexistoval. Navíc nás čekal z terasy na střeše hotýlku krásný výhled na sluncem ozářenou sopku Pacaya, což je první z dvanácti nejznámějších guatemalských vulkánů. „Asi to tady bude dobrý. Co říkáš?“ prolomil jsem užaslé mlčení na terase. Při pohledu na takové panorama, kde se nad metropolí se závojem ranního smogu tyčí majestátní kužel s prstýnkem páry pod vrcholem, se musí chvíli pomlčet.

V *Guate*, jak domorodci říkají metropoli, žije přes tři milióny lidí, což je čtvrtina veškerého guatemalského obyvatelstva, a 30. června se tu slaví Svátek armády a revoluce z roku 1871. Vyrázili jsme tedy autobusem číslo 83 označeným nápisem *Terminal* do centra, což je Zóna 1. Na mapce jsme měli těch zón čtrnáct, ale mohlo by jich být i víc, nevím to přesně. Cestou jsme viděli ranní dopravní bitvu dvoustopých a jedno-stopých vozidel na širokých třídách. Podkreslovaly ji bojovým hlubokým rykem výfukové plyny z dieselových motorů pestře zbarvených autobusů a zaprášených nákladňáků a fanfáry klaksonů. Evropanovi připadá vlnící se koberec hlav s vlasy barvy havrana, mezi kterými se tu a tam světlovlasá vyjímá jako třpytící se zlatinka na zlatokopecké misce plné černého sopečného písku, exotický. A k tomu ještě projíždíte pod guatemalskou obdobou Eiffelovy věže pojmenované Torre del Reformador, což asi znamená Reformní věž, ale ruku do ohně bych za to nedal.

„Koukej, lveto, je to ptáček, na kterého myslím?“ povídám, když jsme vystoupili pár bloků před Centrálním parkem *Parque Central* v srdci starého města.

„Asi je,“ pokrčila rameny a společně jsme nechápali, že v tak lidnatém a zakouřeném městě našli domov i překrásně zbarvení kolibříci. Jeden drobný smaragd z ptačí říše poletoval mezi desítkami fialových květů na keři metr o nás. Neříkal jsem už, že je Guatemala Země věčného jara? Musím dodat, že i smo-

gem sužovaná Guate může mít druhé jméno - Věčně rozkvetlá metropole.

V Parque Central v severní části Zóny 1, což je politický a církevní střed státu a měří se odtud všechny vzdálenosti po celé Guatemale, jsme poprvé spatřili světle tyrkysovou barvou zářící guatemalskou vlajku a zúčastnili se ne oslav, ale levicové demonstrace. Mladí Guatemalci s rudými vlajkami s podobiznou humanistky Rigoberty Menchú Tum, oceněné v roce 1992 Nobelovou cenou míru, tu odstraňovali z dláždění pamětní desku plukovníka Arana Osoria, který se po zmanipulovaných volbách stal v roce 1970 prezidentem a nechvalně se zapsal do temných dějin země prohlášením: „V Guatemale zavládne klid, teprve až se promění ve hřbitov a já nebudu váhat jí k tomu dopomoci.“ O kus dál stálo pódium, před kterým trpělivě čekal dav převážně mladých Guatemalců na vystoupení nějakých hudebníků. Proplétali jsme se s lvetou mezi volnomyšlenkářskými týpký, určitě se hlásícími k hnutí New Age. Tu a tam mezi nimi stál nějaký letitý veterán občanské války v seprané okrové uniformě či viditelně mayská žena v *huipiles*, tradiční volné vyšívané blůze doplněné širokou pestrobarevnou sukni. Vedle pódia stála symbolická mříž a za ní papírové makety představující dva nenáviděné politické představitele z nedávné guatemalské minulosti a symbolického amerického imperialistu s dravčím obličejem a kloboukem v barvách vlajky USA. Jednou z těch guatemalských postav byl tyran Lucas García, který se zmocnil vlády po Osoriovi v roce 1978. Tu druhou jsme neidentifikovali, ale to není důležité, vraťme se ke Garcíaovi. Na transparentech kolem jsme vyčetli, že tenhle vojenský diktátor má na svědomí tisíce mrtvých a dodnes pohřešovaných civilistů a dokonce 31. ledna 1980 při útoku na španělské velvyslanectví v Guatemala City nechal zemřít i Vincenta Menchú, otce jmenované guatemalské držitelky Nobelovy ceny míru.

Je složité několika větami popsat občanskou válku v Guatemale, ke které by pravděpodobně nedošlo bez angažmá americké CIA, jejíž ředitel byl členem správní rady neuvěřitelně mocné a Guatemalu ovládající nadnárodní společnosti United Fruit

Company. Bylo to v době, kdy v Guatemale, sužované chudobou velké části obyvatel, vláda prezidenta Jacobo Arbenze znárodnila a přerozdělila bezzemkům a drobným rolníkům devět tisíc kilometrů čtverečních zemědělské půdy patřící uvedené společnosti. Na sto tisíc guatemalských rolnických rodin tak získalo možnost se uživit. Prostí Guatemalci již předtím United Fruit Company přezdívali nechvalně *El Pulpo*, tedy chobotnice, a měli radost, že přišla o celou polovinu majetku v jejich prospěch. Euforie však neměla dlouhého trvání. United Fruit Company si postěžovala USA na nebezpečné komunistické manýry Arbenzovy vlády a CIA poslala do Guatemaly vojenské komando mající rozkaz sesadit prezidenta Arbenze. Puč se zdařil a mocenské vakuum okamžitě vyplnila guatemalská armáda, zaštitěná finanční i politickou pomocí USA. Konfiskovaná půda byla vrácena dřívějším velkostatkářům a vojenští představitelé, z jejichž řad vzešli i zmínění diktátoři Osorio a García, měli velký podíl na tom, že se země začala zmitat ve spirále násilí a její obyvatelé živořili pod hranicí bídy. Zoufalá ekonomická situace vedla k vypuknutí guerrillové občanské války a následným vojenským represáliím. Ostatně na četných sloupech u katedrály San José, jež se důstojně vypínala za pódiem demonstrantů, byla vidět vytesaná jména obětí. Třicet šest let trvajícím ozbrojeným konfliktem si vyžádal 150 tisíc životů a zanechal po sobě 50 tisíc nezvěstných. Také jejich fotografie s otázkami *¿Dónde están? Kde je? právě 30. června* pokrývaly zdi ulic vedoucích k Parque Central. O zklidnění situace v zemi se dá mluvit až od roku 2004, kdy byl do funkce prezidenta zvolen bývalý starosta Guatemala City Oscar Berger a nechal zavřít třináct vojenských základen a snížil stav vojáků v armádě na polovinu. Nikdo z viníků genocidy však nebyl potrestán, tak jsme se ani nedivili, když moderátor pozval na pódium kubánskou kapelu, která s karibskou živelností zahrála tradičním kubánského písničkáře Carlose Puebla: *Comandante Che Guevara*. Podle toho, co jsem právě popsal, se možná ani vy, čtenáři, nepozastavujete nad tím, že si i nyní levicově zaměřeni Guatemalci rádi připomenou kubánského revolucionáře Che Guevaru, který pro ně

zůstává symbolem boje za lepší životní podmínky pro nejchudší vrstvy obyvatelstva.

Po vystoupení Kubánců naběhli na pódium guatemalští muzikanti, ale to už jsme šli s Ivetou navštívit obrovskou zastřešenou tržnici v bloku pod jmenovanou katedrálou San José. Neměli jsme v úmyslu nakupovat, protože kdo by se s tím po cestě tahal.

„Dárky dcerám a pozornosti známým nakoupíme až těsně před odletem, teď si tu tržnici jen prohlédneme,“ navrhl jsem a Iveta souhlasila. Nakonec jsme se ale přece jen rozhodli, že si v ní koupíme gigantický bytelný deštník s dvojitou vrstvou látky, který tam měl jeden prodavač vystavený. Schovali jsme se pod něj oba i s batohy na zádech a stál v přepočtu šedesát quetzalů, takže asi jen sto padesát korun. A to nás prodavač asi ještě hodně natáhl, protože se hned po zaplacení i se zbylými deštníky vytratil. Zřejmě se s námi nechtěl dohadovat, kdybychom to zjistili. Ještě jsem to nesdělil, ale přiletěli jsme do Guatemaly v roční době zde přehnaně nazývané *invierno*, tedy zima. Je to ale jen období dešťů, které panuje od května do října, a chodit v tomhle vlhkém parnu v pláštěnkách by asi byl masochismus, proto ten deštník. Nakonec jsme plní dojmů z toho, co jsme o Guatemale za pouhý jeden den zjistili, zaklepali na těžké kovové dveře našeho hotelu. Víte, v Guate se hotely kvůli bezpečnosti zamykají. A když přišel podvečer, tak jsme to všechno ještě v rámci jazykových možností probrali s asi čtyřicetiletým majitelem hotelu Jorge Andrinem a jeho kamarádem Victorem, jenž měl shodou okolností za ženu Kubánku.

Na prahu noci jsme v postelích s Ivetou probírali plán naší cesty. Chtěli jsme z Guatemala City zamířit nejprve na sever a takhle vypadal náš plán: První cíl byl department Baja Verapaz, kde jsme chtěli navštívit nedotčenou džungli v přírodní rezervaci Biotopo del Quetzal, ve které žije takřka poslední kolonie guatemalského národního ptáka quetzala. Druhým puntíkem na naplánované trase byl department Alta Verapaz, kde jsme se pak docela báli guerrillových povstalců ve městě Cobán a taky v temnotách jeskynního systému Grutas de Rey Marcos

u vesnice San Juan Chamelko, ale to předbílám. Následně jsme se chtěli podívat ještě víc na sever do Peténu, což je jeden z nejrozsáhlejších pralesů na světě, a tam konkrétně do města Flores a vesnice El Remate nacházejících se na břehu jezera Petén Itzá. A samozřejmě také do Tikalu, nejznámější mayské památky v Guatemale.

No a pak jsme se mínili vrátit dolů na jih do města Antigua, což bývalo v minulosti hlavní město Guatemaly, a na závěr první etapy putování po Guatemale jsme si chtěli ještě prohlédnout pacifické pobřeží u Monterrica a také tamní přírodní rezervaci Biotopo Monterrico - Hawaii. Ale o tom všem až po dalším vyprávění o indiánovi, který měl potíže s hledáním svého indiánského jména.

*Nikdo přece necestuje, aby někam přijel, nýbrž proto,
aby někam cestoval.*

JOHANN WOLFGANG GOETHE